

S. B.

"Istoria biologicznych nauk (cz. V).
Trudy Instytutu Jestiestwoznania i
Techniki", pod red. P. P. Pierfylliewa, B
E. Rajkowa, Moskwa-Leningrad 1958 :
[recenzja]

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 4/3, 577-578

1959

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

technologa Zdzisława Rauszera, twórcę polskiego Urzędu Miar (jeszcze podczas I wojny światowej), przewodniczącego Międzynarodowego Komitetu Metrologii Prawnej; inż. Antoniego Olszewskiego, reprezentanta polskiego przemysłu górniczego, wybitnego działacza, ministra.

Z uwagi na opublikowanie w nr 3/1956 „Kwartalnika Historii Nauki i Techniki“ monograficznej rozprawy o inż. Karolu Juliuszu Dracu, specjalne zainteresowanie budzą krótkie wspomnienia inż. Wierzbickiego, który był jego kolegą i z którego pomocy korzystał przy realizacji swego wynalazku. Epilog sprawy wynalazku inż. Draca niezupełnie zgadza się w świetle faktów i dokumentów z realizacją autora *Wspomnień i dokumentów*. Chodzi tutaj o losy aparatu „chromograf“, który wg słów inż. Wierzbickiego został przez niego w pół roku po śmierci Draca (w 1906 r.) protokołarnie przekazany Warszawskiemu Towarzystwu Naukowemu. Otóż po przejrzeniu protokołów Towarzystwa znajdujących się w Arcyiwum PAN okazało się, że inż. Wierzbicki „...nadesław do Towarzystwa aparat do fotografii i książki po śp. Karolu Dracu w 3 skrzynkach“ (protokół 165 p. 5), ale dopiero w 1916 r. Czy to był „chromograf“, nie udało się dotychczas stwierdzić. Nie wiadomo także, co Towarzystwo z tymi skrzynkami zrobiło.

Władysław Jewsiewicki

NOTATKI BIBLIOGRAFICZNE

Istoria biologičeskich nauk (cz. V). Trudy Instituta Jestiestwoznania i Tiejniki pod redakcją P. P. Pierfyłiewa i B. E. Rajkowa. Izdatielstwo Akademii Nauk SSSR, Moskwa — Leningrad 1958 t. 24, s. 344, fot. 34.

Instytut Historii Przyrodznawstwa i Techniki Radzieckiej Akademii Nauk w 24 tomie swego wydawnictwa opublikował ostatnio V część historii nauk biologicznych. Zawiera on bogaty materiał dotyczący historii biologii ogólnej, botaniki i zoologii w XIX w. w Rosji. Omawiany tom składa się tak z biografii uczonych rosyjskich, publikacji źródeł, jak i artykułów o charakterze przyczynkowym.

Mottem tego tomu mogłyby być znane słowa 70-letniego Goethego napisane po koncercie Szymanowskiej: „Historia nauki to wielka fuga, w której powoli występują głosy narodów... Nie ma przeszłości, jest tylko wieczna nowość ... Nie ma nic pożyteczniejszego, jak wiązać powstające z minionym“. Słowa te przytacza I. I. Kanajew we wstępnej pracy pt. *Goethe jako historyk nauk przyrodniczych*. Autor przełożył już w latach 1956—1957 wybór pism przyrodniczych Goethego i zanalizował jego twórczość w kilku publikacjach. W cytowanym artykule omawia wkład Goethego w historię przyrodznawstwa zaznaczając, że Goethe obok części teoretycznej umieszczał zawsze historyczną. Goethe pracował na polu morfologii zwierząt i roślin, osteologii, a głównie fizjologii reagowania na barwy (2-gi tom jego dzieła *Entwurf einer Farbenlehre* poświęcony jest historii tej gałęzi nauki od Lukrecjusza po Newtona). Przytoczona jest też w zarysie polemika Goethego z Lineuszem i Newtonem.

Pracę o charakterze ogólniejszym reprezentuje też korespondencja naukowa przyrodnika angielskiego Sloane z Akademią petersburską w XVIII wieku.

Czytelnika polskiego zainteresuje wyczerpujący życiorys W. I. Bielajewa (pióra A. A. Szczerbakowej) — klasyka rosyjskiej botaniki w XIX wieku, ucznia Timiriaziewa, profesora warszawskiego uniwersytetu 1885—1901, potem dyrektora Instytutu w Puławach 1901—1902, kuratora okręgu szkolnego kijowskiego 1902—1905 i warszawskiego 1905—1910. Stosunki z polskimi uczonymi: Werwińskim, Wójcikiem, Żórawskim, Rościszewskim, Elenkim i L. Mickiewiczem omówione zostały krótko, ale rzeczowo, podobnie jak i jego działalność jako dyrektora w Puławach, w warszawskim ogrodzie botanicznym, oraz prace nad sadownictwem okręgu warszawskiego.

Prace z dziedziny botaniki reprezentują też życiorysy fizjologa D. N. Nielubowa i obszerna, interesująca, oparta na archiwaliach moskiewskich i leningradzkich praca N. A. Bazylewskiej o początkach ogrodnictwa zdobniczego, kwiaciarstwa i parków w Rosji w XVIII w. (ogrody i parki petersburskie XVIII w., moskiewskie — XVIII i początki XIX wieku).

Lwią część prac stanowią jednak artykuły problemowe, życiorysy i przyczynki z historii zoologii. Ich wspólną cechą jest wydobywanie elementów teorii ewolucji w badaniach rosyjskich XIX w. I tak prace rosyjskie K. F. Rulliera i A. N. Siewiercowa pod wpływem bardzo wczesnych przekładów dzieł saskiego przyrodnika Cotty z ekologii zwierząt i roślin zawierają już istotne dla ewolucjonizmu pojęcia na kilkanaście lat przed Darwinem. Szereg krótkich, esencjonalnych życiorysów uczonych rosyjskich: embriologa P. P. Iwanowa, ichtiologa i ornitologa K. F. Kesslera, zoologa A. A. Korotniewa, fizjologa i embriologa F. W. Owsjannikowa (jego stosunki z Sieczenowem, Pawłowem, Botkinem), petersburskie okresy działalności A. O. Kowalewskiego, korespondencja naukowa Samojłowa z Pawłowem i Sieczenowem odzwierciedlają dobrze tendencje naukowe i wzajemne związki przyrodników rosyjskich na przełomie XIX i XX wieku. Należy wreszcie wymienić ciekawą i bogato ilustrowaną pracę B. E. Rajkowa o pierwszym zoologicznym rosyjskim atlasie Zujewa z 1786 roku oraz W. N. Andrejewej — zarys rosyjskich badań nad fizjologią trawienia w XIX wieku.

W zakończeniu tomu znajdują się polemiki naukowe i spis treści poprzednich części *Historii nauk biologicznych* (I — 1955 t. 4, II — 1956 t. 14, III — 1957 t. 16, IV — 1957 t. 23), jak wreszcie przygotowanej do druku części szóstej.

S. B.

Evert W. Hall, *Modern Science and Human Values. A study in the History of Ideas*. Toronto, London, New York, D. Van Nostrand Company, Inc. Princeton, New York 1956 s. 483.

Studium swe podzielił autor na dwie części. Pierwsza z nich poświęcona jest omówieniu osiągnięć metody naukowej we współczesnych naukach; druga — badaniu wartości ludzkiej (human values).